

dinim se primjerima to protivi jezičnomu osjećaju nekih govornika koji u nazivima primjenjuju način sukladan sklonidbi vlastitih osobnih imena. Od općeprihvaćenoga sklonidbenoga obrasca (promjene završnoga dijela), odstupanje se češće bilježi u svezama gdje su članovi raznorodni: prvi je član, ženskog roda, sklonjiv – dok drugi član, muškog roda, ostaje nepromijenjen (s *Olimpijom Slavonijem*). Rubna su pojava inačice gdje su oba člana sklonjiva (sa *Slavenom Belupom*, od *Sloge Jugomagnata*, direktor *INA-e Naftaplina*). Kada se ustalio sklonidbeni obrazac, nestat će i kolebljivosti pri sročnosti višečlanoga naziva s drugim riječima.

Sažetak

Branko Kuna, Pedagoški fakultet, Osijek
UDK 801.1:808.62, izvorni znanstveni članak,
primljen 20. 1. 1998., prihvaćen za tisak 16. 2. 1998.

Die Mehrteiligen Namen – orthographisches und sprachliches Problem

Der autor macht in seinem Artikel aufmerksam auf das ungleichmässige Schreiben neues Typs der mehrteiligen Namen, auf das Zögern bei der Auswahl der Deklinationsmuster und damit auch auf die Abweichung in Kongruenz der mehrteiligen Namen mit anderen Wörtern.

PITANJA I ODGOVORI

PRIDJEVI OD IMENICE *GLJIVA*

Botaničar dr. Ivan Šugar poslao nam je oveće pismo s pitanjima o nekim pridjevima od imenica koje označuju biljke. U prvome dijelu pisma piše:

Čitajući naima botaničku literaturu nailazimo na veliku šarolikost pri tvorbi i uporabi odnosnih pridjeva koji se tvore od naziva biljaka. Je li ta zbunjenost i nesigurnost pri tvorbi tih pridjeva odraz nepoznavanja hrvatskoga tvorbenoga sustava ili je možda odraz labavosti odnosno nedovoljne izgrađenosti ili stabilnosti tvorbenoga sustava u toj kategoriji? Prema hrvatskome sustavu tvorbe tih pridjeva njihovi bi pridjevi, ili bar većina njih, trebali imati sufix *-ov*. A evo kako je to u praksi.

Odnosni pridjev od naziva *gljiva* u botaničkoj literaturi upotrebljava se isključivo

u liku *gljivin*, npr. *gljivine hife*, usp. *Sistematika – Udžbenik botanike za visoke škole*, Školska knjiga, Zagreb, 1978., str. 155.; *Mikrobiologija – Sveučilišni udžbenik*, Zagreb, 1978., str. 452. Spomenuo sam samo dva visokoškolska udžbenika, ali je tako u svim srednjoškolskim udžbenicima iz botanike. Jesu li baš samo botaničari krivi što ne osjećaju da bi odnosni pridjev od naziva *gljiva* trebao glasiti *gljivov*?

Mislim da je odgovor zanimljiv za mnoge Jezikove čitatelje i zato odgovorim javno. Jednom me je g. Šugar već zapitao koji od ta dva pridjeva da upotrebljava, a ja sam mu spontano, bez razmišljanja rekao: *gljivov*. On je u skladu sa sustavom po kojem se od imenica za oznaku biljaka pridjevi prvenstveno tvore sufixom *-ov* bez obzira na na rod, sklonidbeni tip i završni glas osnove,

hrastov, jabukov, trešnjov, znam da se taj pridjev upotrebljava u svezi *gljivova juha* pa nisam ni pomišljao da trebam što posebno istraživati. Sad kad je pitanje opet postavljeno, sad sam malo pogledao u rječnike i našao zanimljivih primjera.

Od imenice *gljiva* potvrđeni su ovi pridjevi: *gljivan, gljivast, gljivav, gljivin, gljivlji, gljivni, gljivolik, gljivov*. Tu dakle možemo birati i trebamo birati jer sve što je potvrđeno nije jednako prihvatljivo, pogotovu ono u istom značenju. Treba paziti na sustav, značenje i upotrebu.

Gljivast znači "gljivi sličan" kao što pokazuje primjer: *Ispuzla [su] u susret dva mala tenka s okruglim gljivastim kapama*. (Stjepan Kranjčević.)

Gljivolik znači isto što i *gljivast*, a kako i po teoriji i po praksi *gljivast* ima prednost u tome značenju, on je mnogo češći, a *gljivolik* je zabilježen samo u djelu Đure Sebišaniovića *Zoologičke bilješke* iz 1877., to ni tu kolebanja ne treba biti.

Gljivav bi značio "u kojem ima gljiva, pun gljiva", ali taj pridjev nema zabilježene upotrebe potvrde. Ako bi ga tko htio upotrijebiti, mogao bi ga npr. u rečenici: *Ne volim gljivava jela*.

Gljivlji je upotrijebljen u posebnom značenju i samo jednom u djelu Gorana Kovačića: *Vidi pazavce, oni svijetle u tami patuljcima i pokazuju put caru gljivljem*. Tu se pridjev *gljivlji* može shvatiti kao poosobljenje (perso.nifikacija) ili kao poživotinjenje (animalizacija) pa ne dolazi u konkurenciju s drugim pridjevima i normalnom upotrebom.

Svi ostali pridjevi zabilježeni su u istom, odnosno značenju. *Gljivan* je dobiven pogrješnom konstrukcijom od odnosno pridjeva *gljivni* pa nam ostaju samo tri. *Gljivni* je rijedak, zabilježen samo u Jambrešićevu rječniku i izvan je sustava pa otpada iz daljnega razmatranja,

ostaju nam samo dva *gljivin* i *gljivov*.

Prema Rečniku Srpske akademije *gljivov* je zabilježen samo u Broz-Ivekovićevu Rječniku hrvatskoga jezika. Kad otvorimo taj rječnik, naći ćemo u njemu ovo: »gljivov, *adj.* što pripada gljivi, gljivama. U Jambrešićevu rječniku. ARJ. III. 212.b i *sad se govori u sjev. Hrv. n. p.* gljivova juha. – *za nast. ov isp. aptov.*« Jambrešićev je rječnik iz 1742., ali je zanimljivo da su Broz i Iveković smatrali da treba dodati da se *gljivov* i u njihovo vrijeme govori u sjevernoj Hrvatskoj. To ja mogu potvrditi i za današnje vrijeme jer se u mojoj obitelji govorilo *gljivova juha*. Rečnik SANU ima zanimljivu oznaku »pokr. v. gljivin«. Kad se gleda »srpskohrvatski«, onda je *gljivov* pokrajinski, ali kad gledamo hrvatski, onda nije, nego je izraz jednoga sustava za koji znaju i Broz i Iveković. Kad pogledamo pod *aptov*, onda nalazimo u posljednjem odlomku ovo: »od riječi muškoga i ženskoga roda koje znače bilje: jelova grana, grana bosiljkova, drvo bademovo, bobova slama, jabukova voda (Sint. 24.); brekinjov, gunjov, jelšov, lipov, lozov, oskorušov, šljivov, trešnjov, višnjov i t. d.«

Dakle *gljivov* je po tome sustavu, a kad se već upotrebljava, onda treba da ima izrazitu prednost pred pridjevom *gljivin* jer je *gljivin* napravljen po sustavu koji vrijedi za živa bića. Dakle više nema sumnje da onaj koji želi napraviti najbolji izbor, treba upotrebljavati pridjev *gljivov*.

Drugi dio Šugarova pisma sadržava dvočlane nazive za različite vrste biljnih ulja, osam s pridjevima izvedenim sufiksom *-in*, pet sufiksom *-ov*, osam dvočlanih naziva s genitivom posvojnim i jedan s nominativnim dijelom kao prvim članom naziva, ali kako to traži poduži odgovor, o tome u idućem broju.

Stjepan Babić